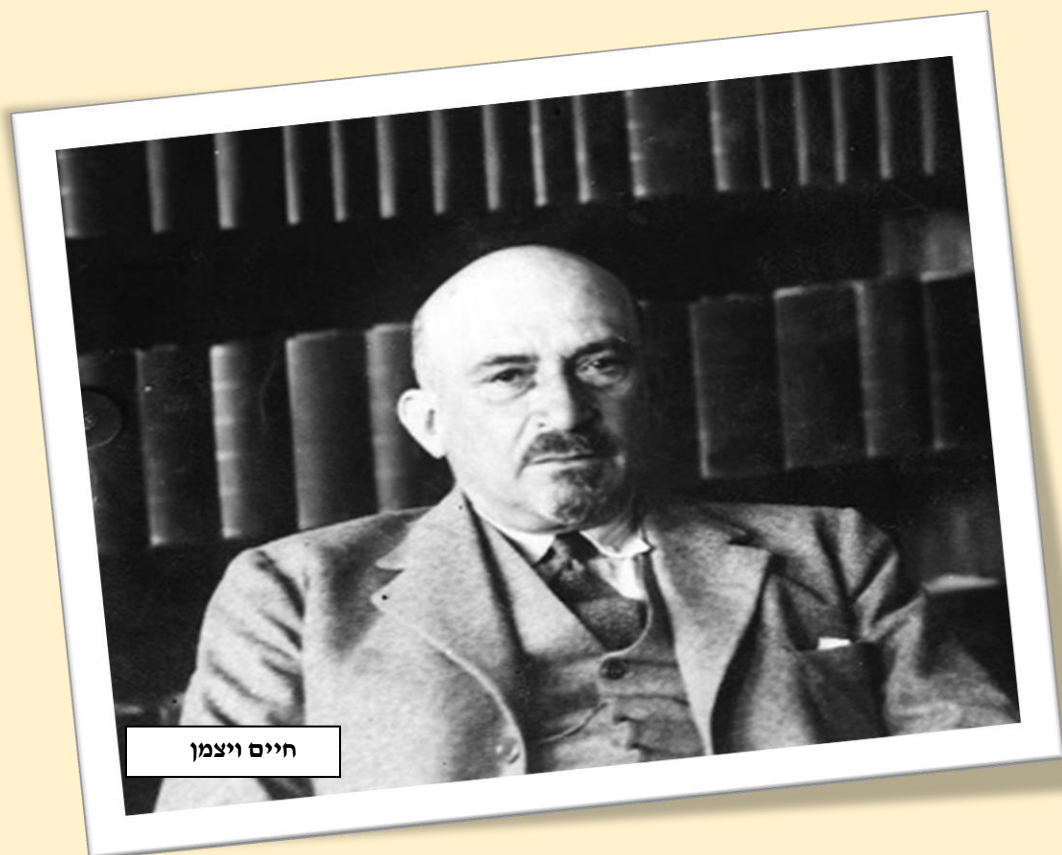

מוסדות שלטון בירושלים הקשורים לפועלו של חיים ויצמן

מחוז מרכז

כתיבה: ירון קרבצ'יק

עיבוד ועריכה: זיוה בן ברוך, חדווה בן סיני ורונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

"אין מדינה ניתנת לעם על מגש של כסף." (חיים ויצמן. על בסיס משפט זה חיבר נתן אלתרמן את "מגש הכסף").

רעיון מרכזי

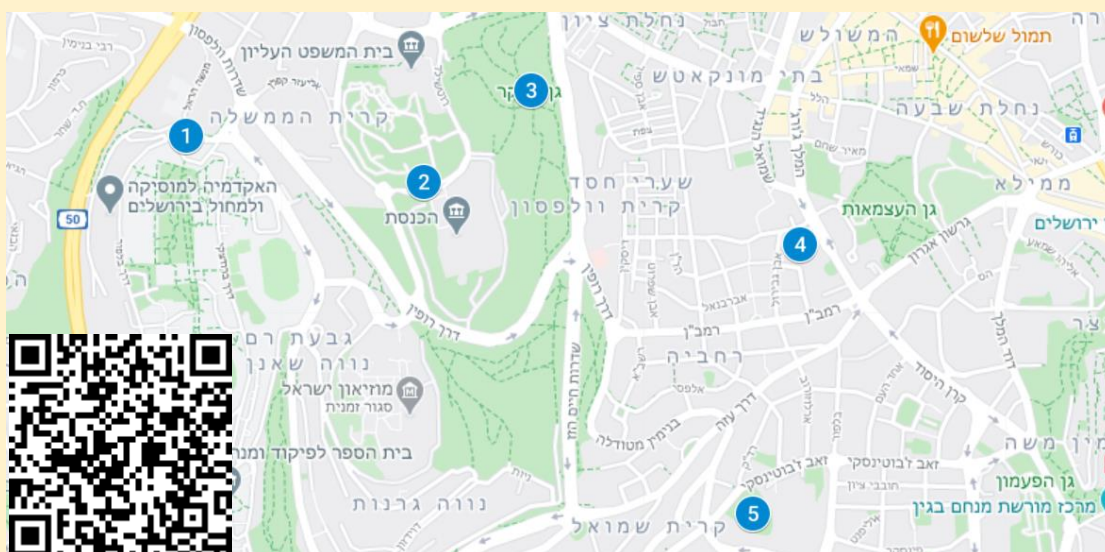
פעילותו הציבורית של חיים ויצמן שזורה בכינונם של מוסדות מרכזיים במדינת ישראל ובכינונה של המדינה עצמה. הסיור יתחקה אחרי מוסדות לאומיים טרם הקמת המדינה ולאחר הקמתה ויבהיר את חלקו של ויצמן במוסדות אלה.

תיאור ההליכה במסלול

נתחיל את הסיור ברחבת חיים ויצמן (1) שבכניסה לקמפוס גבעת רם של האוניברסיטה העברית. לאחר מכן נלך לגן המנורה (2) אשר מול כנסת ישראל. משם נרד דרך גן סאקר (3) ונלך בשכונת רחביה עד כיכר המוסדות הלאומיים (4) שברחוב המלך גיורג' פינת רחוב הקרן הקיימת לישראל. נמשיך ללכת דרך הרחובות עזה ורד"ק לתחנה הסופית של הסיור במשכן נשיאי ישראל (5).

מפת המסלול

מתוך : גוגל מפות

תיאור האתרים שבמסלול

רחבת ויצמן, מול קמפוס גבעת רם של האוניברסיטה העברית (1)

אחד החלומות הגדולים של ויצמן היה שתוקם אוניברסיטה עברית בארץ ישראל והוא פעל רבות לשם כך. ב-1918, נשא ויצמן את הנאום המרכזי בטקס הנחת אבן הפינה לאוניברסיטה, שנפתחה בסופו של דבר ב-1925 בהר הצופים. ויצמן, שהיה ד"ר לביוכימיה, היה יו"ר חבר הנאמנים הראשון של האוניברסיטה. הקמפוס בגבעת רם הוקם ב-1953 בגלל שאזור הר הצופים היה נצור. כיום נמצאות בקמפוס, בין השאר, הפקולטות למדעי הטבע.

גן המנורה, מול כנסת ישראל (2)

מקום מושבה של הרשות המחוקקת של מדינת ישראל. המבנה נחנך ב-1966, לאחר שהכנסת נדדה בין משכנים זמניים. מול הכנסת, בכניסה לגן הורדים, ניצבת מנורה מעשה ידי האומן בנו אלקן. את המנורה העניקה בריטניה למדינת ישראל כמחווה לידידות החמה עם מדינת ישראל.

כיכר המוסדות הלאומיים (4)

המוסדות הלאומיים שימשו מרכז השלטון היהודי הלכה למעשה עד כינונה של מדינת ישראל. בבניין קק"ל שבמקום, התכנסה האספה המכוננת שקדמה לכנסת. חיים ויצמן התכבד בנשיאת נאום הפתיחה בישיבתה הראשונה של האספה.

משכן נשיאי ישראל (5)

בתקופתו של ויצמן, משכן הנשיא היה במעונו הפרטי ברחובות. לאחר מכן, עבר משכן הנשיא המשכן לשכונת רחביה בירושלים, וב-1971 עבר למקומו הנוכחי. המשכן משמש את נשיאי ישראל למגורים ולפעילות ציבורית.

טבלת פעילות – מהלך יום השדה

מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	זמן	ציוד מיוחד
רחבת חיים ויצמן בגבעת רם	חיים ויצמן המדען, הצהרת בלפור והקמת האוניברסיטה העברית	הקשר בין ויצמן למדע בכלל ולאוניברסיטה העברית בפרט שאלון רחוב: למה הרחבה נקראת ע"ש ויצמן	לשים לב שתלמידים אינם מתפזרים על שטח רחב מדי	30 דק'	נספח 1- כרטיסיית הדרכה תחנה 1
גן המנורה	הסבר על כנסת ישראל ועל פעילותו הפוליטית של ויצמן בזיקה למוסדות היהודיים שפעלו בתקופת טרום המדינה	הסבר של המדריך והרכבת פאזל בנושא פעילותו של ויצמן		30 דק'	נספח 2- כרטיסיית הדרכה תחנה 2 פאזל גזור במעטפות לשלוש קבוצות
גן סאקר	פעילות הפגה		יש במקום שירותים	20 דק'	
כיכר המוסדות הלאומיים	כינון מוסדות שלטון טרום המדינה	הצגות בפנטומימה והסבר מדריך		30 דק'	נספח 3- כרטיסיית הדרכה תחנה 4 נספח ב', כרטיסייה אחת לכל קבוצה
משכן נשיאי ישראל	מוסד הנשיאות ומעגל של"ח לסיכום הסיוור מוסד הנשיאות במדינת ישראל – נחיצותו ותפקידו	תפזורת בנושא נשיאים פעילותו של ויצמן כנשיא דיון בתפקידו של מוסד הנשיאות ובנחיצותו			נספח ג', רצוי לפחות שלושה עותקים לכל קבוצה

נספחים

נספח 1

כרטיסיית הדרכה תחנה 1 – רחבת חיים ויצמן בקמפוס גבעת רם

חלק א' – הסבר מדריך: ויצמן המדען וחלקו בהצהרת בלפור

אומנם, ויצמן מוכר כאיש ציבור וכאישיות פוליטית, אך לפני הכול היה מדען. הוא היה ד"ר לביוכימיה ועסק בעיקר בפיתוח צבעים סינתטיים, עיסוק שהכניס הכנסה נאה. במהלך עבודתו באוניברסיטת מנצ'סטר בבריטניה, פיתח ויצמן שיטה לייצור אצטון, חומר שהיה חסר לבריטים ושימש לייצור חומרי נפץ. התגלית הביאה לוויצמן כבוד ופרסום רב. את מעמדו ואת שמו ניצל ויצמן לעשיית נפשות לרעיון הציוני. יש הטוענים שההערכה שזכה לה בקרב הממשל הבריטי הייתה אחד הגורמים לפרסומה של "הצהרת בלפור", הצהרה שבה הוכרז לראשונה על כוונה (מעורפלת משהו) של הבריטים לתמוך בהקמת בית לעם היהודי בארץ ישראל.

חלק ב' – שאלון רחוב

הנחיה: ויצמן היה מדען ומדינאי, אך לא זאת הסיבה לכך שהרחבה שבה אנחנו עומדים נקראת על שמו. עליכם להסתובב בכיכר ולנסות לשאול את הסטודנטים המסתובבים כאן מה הקשר בין ויצמן והאוניברסיטה העברית.

חלק ג' – סיכום

התלמידים יציגו את התשובות שקיבלו מהסטודנטים. המדריך ירחיב ויתקן.

אחד החלומות הגדולים של ויצמן היה להקים אוניברסיטה עברית בארץ ישראל, והוא פעל רבות לשם כך. ב-1918, נשא ויצמן את הנאום המרכזי בטקס הנחת אבן הפינה לאוניברסיטה, שנפתחה בסופו של דבר ב-1925 בהר הצופים. ויצמן, שהיה ד"ר לביוכימיה, היה יו"ר חבר הנאמנים הראשון של האוניברסיטה. הקמפוס בגבעת רם הוקם ב-1953 בגלל שאזור הר הצופים היה נצור. כיום נמצאות בקמפוס, בין השאר, הפקולטות למדעי הטבע.

להרחבה

[האוניברסיטה העברית בירושלים, בוויקיפדיה](#)

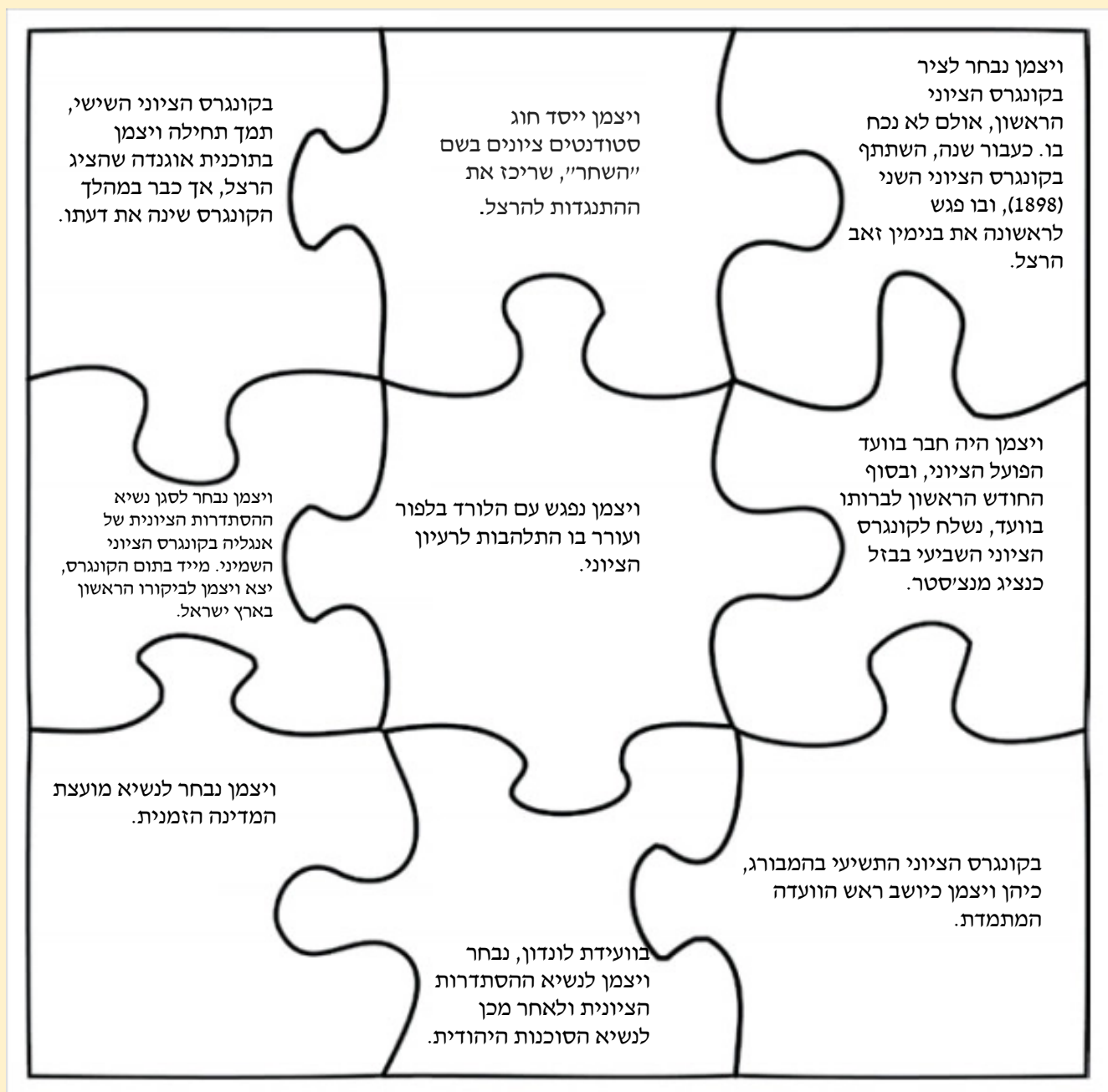
[יסוד לאוניברסיטה עברית בירושלים – חלקו של חיים ויצמן](#)

[בשבילי הקמפוס – סיור בקמפוס גבעת רם](#)

נספח 2 : כרטיסיית הדרכה תחנה 2 – גן המנורה, מול הכנסת

חלק א' המדריך יספר על הכנסת כבית המחוקקים של ישראל ויסביר שבתקופה שלפני קום המדינה לא היה ליהודים שלטון מרכזי. ניצני שלטון מרכזי ליהודים החלו לנבט כאשר הרצל ארגן את הקונגרס הציוני הראשון. חיים ויצמן היה פעיל בקונגרסים הציוניים – בדרך כלל כאופוזיציה להרצל. בעניין זה, תעסוק המשימה.

חלק ב' התלמידים יחולקו לשלוש-ארבע חוליות. כל חוליה תקבל מעטפה ובה חלקי פאזל. החלקים מתארים אירועים בפעילותו הפוליטית של ויצמן שיש בהם זיקה למוסדות השלטון היהודי המתהווה. על התלמידים להרכיב את הפאזל במהירות מרבית. הקבוצה המנצחת היא זאת שהצליחה להרכיבו ראשונה.

חלק ג' המדריך ירחיב על הקונגרס הציוני ועל פעילותו של ויצמן בו.

להרחבה: הקונגרס הציוני – [הארכיון הציוני המרכזי](#)

תחנה 3 – גן סאקר

פעילות הפגה – כדאי לנצל את הדשא ואת המרחבים של גן סאקר לביצוע פעילות הפגה והפסקה לאוכל. במקום יש גם שירותים ציבוריים.

נספח 3: כרטיסיית הדרכה תחנה 4 – המוסדות הלאומיים

חלק א' המדריך יסביר בקצרה על המקום שבו אנחנו נמצאים, בלי להיכנס להגדרות שלושת המוסדות היושבים במקום.

חלק ב' התלמידים יחולקו לשלוש קבוצות. כל קבוצה תקבל קטע על אחד מהמוסדות היושבים במקום (קק"ל, הסוכנות היהודית, קרן היסוד).

לאחר שהתלמידים יקראו את הקטעים, על כל קבוצה לבחור בשלוש עובדות מרכזיות הקשורות במוסד שבו עסקו ולהציג אותן בפנטומימה לשתי הקבוצות האחרות. כל קבוצה תציג את שלוש העובדות בתורה. הקבוצות יצברו ניקוד על פי מספר העובדות שהצליחו לפענח ולפי מספר העובדות שהצליחו להעביר.

המידע לקוח מתוך הספרייה הווירטואלית של מט"ח:

קרן קיימת לישראל

את הקרן הקיימת לישראל (קק"ל, JNF) הקימו בקונגרס הציוני החמישי – שהתקיים בבאזל שבשווייץ ב-1901. מטרת הקמתה הייתה לקנות אדמה בפלסטינה, שהייתה אז בשליטת הטורקים העות'מאניים. מאז הקמתה, תפסה קק"ל חלק מרכזי במעשה הציוני: ברכישת אדמות שלימים יהיו אדמות מדינת ישראל, בעזרה בפיתוח חקלאות משגשגת על אדמות אלה ובשמירה על הסביבה בישראל.

באביב 1903, רכשה קק"ל את חלקת האדמה הראשונה שלה: 12.5 דונם בחדרה. ב-1904, נקראה קק"ל לבצע משימה של מימון הוצאות של מדענים יהודים, משימה שסימנה את תחילת דרכה של קק"ל במחקר ובפיתוח. עד 1905, התרחבו הקרקעות שבידי קק"ל והגיעו למכלול השטח שליד הכינרת ושבבן שמן שבמרכז הארץ.

לאורך המאה החולפת, שתלה קק"ל למעלה מ-240 מיליון עצים, בנתה יותר מ-180 סכרים ומאגרי מים, פיתחה למעלה מ-61,755 דונם של אדמה, יצרה יותר מאלף פארקים ברחבי ישראל וחינכה תלמידים ברחבי העולם להכרת ישראל וללימוד הסביבה. באמצעות תמיכה של תורמים מכל העולם, הצליחה קק"ל להביא לכך שישראל תהיה המדינה היחידה בעולם שסיימה את המאה ה-20 כשמספר העצים בה

גדול יותר ממספרם בתחילת המאה. בנוסף, הגדילה קק"ל את משאבי המים שלה בעשור האחרון וסיפקה מים ליותר מ-1.2 מיליון ישראלים.

קרן היסוד – המגבית המאוחדת לישראל

קרן היסוד היא הקרן הלאומית לבניין ארץ ישראל והמוסד הכספי המרכזי של התנועה הציונית העולמית, ולאחר מכן של הסוכנות היהודית. הקרן נוסדה לפי החלטת הוועידה הציונית בלונדון בשנת 1920 ונרשמה כחברה באנגליה בשנת 1921. עד כינון מדינת ישראל, הייתה קרן היסוד זרועה הכספית של המדינה שבדרך ומימנה את העלייה ואת הקליטה, את ההתיישבות ואת צורכי הביטחון, את ההכשרה המקצועית ואת פיתוח מקורות המים, את העבודות הציבוריות, את העזרה למובטלים, את מלאכת הבניין, את ההשקעות במפעלים כלכליים מרכזיים, כגון: חברת החשמל, מפעל האשלג בסדום, חברת השיט והספנות הלאומית צים וכיוצא באלה. עד שנת 1948, אספה קרן היסוד 143 מיליון דולר ומימנה את עלייתם של כחצי מיליון עולים ואת יישובם וסייעה בהקמתם של 257 יישובים ברחבי הארץ. עם קום מדינת ישראל, כשתפקידים רבים שמילאה התנועה הציונית עברו לידי ממשלת ישראל, החלה קרן היסוד מתרכזת במימון העלייה, הקליטה וההתיישבות. מאז קום המדינה, הועלו יותר ממיליון ו-400 אלף עולים מכל תפוצות הגולה בכספי קרן היסוד – הבאים מתרומות יהודי העולם. מספר זה כולל 96 אלף חניכים בעליית הנוער. למען העולים, הוקמו ופותחו 500 יישובים חקלאיים, נבנו רבע מיליון יחידות דיור, הוקמו עיירות פיתוח, המאכלסות יותר מרבע מיליון נפש, והוקמו אולפנים ללימוד עברית ליותר מ-100 אלף עולים. כן הוקמו מוסדות רבים של עליית הנוער לקליטה חינוכית של יותר מ-100 אלף בני נוער.

קרן היסוד פועלת ב-60 ארצות ומממנת את פעולותיה של הסוכנות היהודית. בראש קרן היסוד, שלשכתה הראשית בירושלים, עומד דירקטוריון, שממנות אותו ההנהלה הציונית והנהלת הסוכנות היהודית. בארצות הברית, פועלת קרן היסוד בשם "המגבית היהודית המאוחדת".

הסוכנות היהודית

הסוכנות היהודית הוקמה ב-1920 על פי כתב מנדט של חבר הלאומים כדי לייצג לממשלת בריטניה בהקמת בית לאומי לעם היהודי וכדי לייצג את העם היהודי בפני הממשלה. בפועל, מילאה תפקיד זה ההסתדרות הציונית. לנשיא ההסתדרות נבחר ד"ר חיים ויצמן. הסוכנות היהודית טיפלה בעלייתם של מאות אלפי עולים שבאו לארץ לפני הקמת המדינה ובקליטתם. עם הקמת המדינה, טיפלה בקליטת העלייה הגדולה של שנות החמישים.

מאז הקמתה, פעלה הסוכנות היהודית למען השבתם הביתה של למעלה משלושה מיליון עולים ולמען קליטתם בארץ, הקימה למעלה מ-450 יישובים חקלאיים ברחבי מדינת ישראל, חנכה למעלה מ-300 אלף ילדים במוסדות עליית הנוער, הדריכה מאות אלפי מורים ומדריכים בארץ ובחו"ל וכן הקימה למעלה מ-1,500 מוסדות חינוך ותרבות ברחבי מדינת ישראל. מאז ועד היום, הסוכנות היהודית פועלת למען העם היהודי ולמען קירוב בין ישראל ליהודי העולם ובין יהודי העולם לישראל.

חלק ג'

המדריך ירחיב על כל אחד מהמוסדות וידגיש את היותם התשתית למוסדות השלטון של המדינה שבדרך. עוד צריך להזכיר את האספה המכוננת שהתכנסה בבית קק"ל ואת העובדה שחיים ויצמן נשא את הנאום הראשון בישיבה הראשונה כחלק מתפקידו כנשיא האספה המכוננת. ויצמן פתח את נאומו הנרגש במילים: "ברגש של יראת כבוד והדרת קודש, אני קם לפתוח את האספה המכוננת של מדינת ישראל, את כנסת ישראל הראשונה בימינו, בעיר הנצחית ירושלים". יומיים לאחר מכן, נחקק "חוק המעבר" והאספה המכוננת הייתה לכנסת.

הכנסת נדדה בין מקומות משכן שונים, והישיבה הרשמית הראשונה של הכנסת בירושלים הייתה בבניין הסוכנות היהודית, בקומה השלישית, ב-29 בדצמבר 1949. גם את הישיבה הזאת פתח חיים ויצמן, אז כבר נשיא המדינה. האולם שבו התקיימה הישיבה קרוי היום על שמו.

להרחבה

קק"ל – [סיפורה של הקרן הקיימת לישראל](#)

קרן הייסוד – [ויקיפדיה](#)

הסוכנות היהודית – [ויקיפדיה](#)

[בניין המוסדות הלאומיים](#)

נספח 4: כרטיסיית הדרכה תחנה 5 – בית הנשיא

חלק א'

התלמידים יתחלקו לשלוש קבוצות. כל קבוצה תקבל תפזורת של שמות נשיאי המדינה. התלמידים יעזרו במוצגים שבמקום ובמכשירים הניידים שלהם למציאת שמות כמה שיותר נשיאים. בתפזורת מופיעים השמות המלאים.

תפוזרת נשיאים

בתפוזרת מופיעים כל נשיאי ישראל. נראה כמה תצליחו למצוא.

ר	א	ו	ב	נ	ר	י	ב	ל	י	נ	ע	ג	ב	ט
ב	ט	ק	ט	ט	ט	י	ט	ז	מ	ל	ו	נ	ר	ס
ל	מ	א	ל	ט	ט	א	א	ל	א	ח	ג	ט	ח	
ח	ל	ש	א	ש	ק	ד	י	ק	ר	מ	ו	ט	ת	ש
ו	ג	ט	ה	ש	ז	ו	ח	ה	מ	ה	נ	ז	ה	ב
ת	ג	ז	ס	ק	מ	ט	מ	ז	י	י	ע	ש	ח	מ
ט	ש	ת	ט	י	א	י	ב	ב	ט	ס	ד	ר	ע	ג
ט	ת	ק	י	י	י	ב	א	ר	ג	ע	ז	ט	ש	ר
ז	ו	ח	ר	ח	א	נ	ט	ח	ז	ת	מ	ש	א	ס
ל	ז	ט	ד	ז	ט	נ	ט	ר	ק	ר	ג	א	ת	ט
ט	ט	ז	ח	ק	ו	ח	ו	ט	ו	נ	ל	ז	ל	ו
ט	ק	מ	ח	ע	ד	י	י	ו	א	ש	ב	ר	ש	ק
י	ע	א	מ	ו	א	ש	א	א	א	ט	ש	ו	נ	ג
י	י	ש	ו	מ	א	ה	ז	ר	ל	ח	ע	ז	נ	ט
מ	י	ק	נ	ט	ז	ל	ט	ז	ז	ת	ט	ת	ד	ע

לאחר שיסיימו למצוא או שייגמר הזמן שהוקצב לכך, המדריך יציין את שמות כל נשיאי ישראל.

חלק ב'

המדריך יקריא את דבריו של ויצמן על תפקידו כנשיא: "ממחטה היא הדבר היחידי שהממשלה מרשה לי לדחוף בה את אפי" (תשובתו של חיים וייצמן לשאלה בדבר תפקיד הנשיא במדינת ישראל), וישאל את התלמידים מה הם מבינים מהציטוט על תפקיד הנשיא בעיניו של ויצמן ובכלל.

בהמשך לכך, המדריך יפתח דיון בשאלה מה בעצם נשיא עושה והאם תפקיד זה נחוץ. לאחר הדיון, המדריך יחדד את תפקידי הנשיא.

המדריך יסביר כי ויצמן עלה לארץ רק לאחר שמונה לנשיא. משכנו של ויצמן כנשיא היה בביתו שברחובות. מקום זה הוא משכן נשיאי ישראל החל משנת 1971.

אגף של"ח וידיעת הארץ
בעקבות נשיאים וראשי ממשלות

הרחבה

[אתר בית הנשיא](#)

הערה : אפשר לתאם מראש ביקור בבית הנשיא (ללא עלות) ולשלב אותו בסיור